

26 iyun Silahlı Qüvvələr Günüdür

Cənubi Qafqazın ən müasir və güdrətli ordusu

Tarix boyu regiondakı qonşu ölkələrlə dinc yanaşı yaşamağın, sülh və barışın, sabitliyin tərəfdarı kimi çıxış edən Azərbaycan xalqında özünümüdəfiə əzmi, döyüş rəşadəti, qəsbkarlara qarşı mübarizə ruhu daim yüksək olmuşdur. Müxtəlif zaman və məkanlarda dövlət qurmaq haqqını təmin etmiş xalqımız taleyini daim inandığı nizami orduya, cəsur, mübariz sərkərdələrə, vətənpərvər döyüşçülərə etibar etmişdir. Döyüşün, yağdı düşməne qarşı mübarizənin az qala milli yaşam tərzinə çevrildiyi qədim dövrlərdən Azərbaycan mübariz, qorxmaz, torpaqları uğrunda canından keçməyə hazır olan gənclərin vətəni kimi tanınmışdır.

26 iyun - Silahlı Qüvvələr Günü ərəfəsində böyük qürur hissi ilə qeyd edə bilirik ki, Azərbaycan həm də müsəlman Şərqişində ilk nizami ordu birləşmələri yaratmış ölkələrdən biridir. Ötən əsrin əvvəllərində Rusiya imperiyasının müsəlman xalqlarına həqarətli münasibəti, onların orduda xidmətdən "azad" edilməsi bu xalqların hərbi işləri yadlığamasına gətirib çıxarmışdı. 1917-1918-ci illərdə erməni təcavüzünün güclənməsi azərbaycanlıları fiziki cəhətdən məhv olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qoymuş, ordu quruculuğuna başlanılmasını təxirəsalınmaz məsələ kimi gündəmə gətirmişdi. 1918-ci il 26 iyun tarixli fərmanla Azərbaycan Milli Ordusunun yaradılmasına başlanılmış, avqustun 1-də AXC-nin Hərbi Nazirliyi təsis edilmişdir. İstedadlı general Səməd bəy Mehmandarov dekabrın 25-də hərbi nazir, general-leytenant Əlağa Şixlinski nazir müavini təyin edilmişdir.

Qısa müddətdə Milli Ordu Osmanlı dövlətinin Qafqaz İslam Ordusu ilə birlikdə Bakını və ətraf qəzalara erməni-bolşevik işğalından xilas etmiş, bu hərbi birləşmələr Azərbaycan və Əsgəranda milli hökumətə qarşı baş vermiş qiyamları yatırmaqda yüksək səriştə göstərmişdir. Azərbaycan ordusunun Hüseyinxan Naxçıvanski, İbrahim ağa Usubov, Həmid Qaytabaşı, Kazım Qacar, Cavad bəy Şixlinski, Həbibbəy Səlimov kimi istedadlı generalları bu gün də böyük ehtiramla yad edilir.

Keçmiş SSRİ dövründə Azərbaycanın güclü hərbi ənənələri formalaşsa da, etiraf etməliyik ki, müstəqillik qazandıqımız ilk illərdə respublikamız bu sahədə ciddi böhranla üzləmişdi. 1991-ci ildən 1993-cü ilin iyun ayınadək ölkədə mövcud hakimiyyətlərin fəaliyyətsizliyi üzündən nizami ordu quruculuğu sahəsində heç bir ciddi addım atılmamış, silahlı qüvvələr ayrı-ayrı siyasi qrupların əlində hakimiyyət uğrunda qorxulu mübarizə alətinə çevrilmişdi. Müstəqillik və vahid komandanlığa, orduya malik olmayan Azərbaycan, təəssüf ki, hərc-mərclik və xaos burulğanında ərazisinin 20 faizini itirmək məcburiyyətində qaldı.

Ayrı-ayrı siyasi qruplaşmaların təsiri altında olan basıpozuq silahlı qruplaşmaların ləğvi, müstəqil Azərbaycanda nizami ordu quruculuğu istiqamətində ardıcıl və sistemli tədbirlərin həyata keçirilməsi yalnız ulu öndər Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyununda hakimiyyətə qayıdışından sonra mümkün olmuşdur. Ümummilli liderin rəhbərliyi altında Silahlı Qüvvələrin kompleksləşdirilməsi, ordunda nizam-intizamın, döyüş əhvali-ruhiyyəsinin qaldırılması, milli ordunun maddi-texniki təchizatının yaxşılaşdırılması, beynəlxalq əlaqələrinin genişləndirilməsi istiqamətində qətiyyətli addımlar atılmışdır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi rəhbərliyə qayıdışından sonra Ermənistan xarici havadarlarının köməyi ilə cəbhə bölgəsində hərbi əməliyyatlarını daha da genişləndirərək total hücumlar təşkil edirdi. Belə mürəkkəb şəraitdə Heydər Əliyevin qarşısında dövlətçiliyini qorunub saxlanması ilə yanaşı, cəbhə bölgəsində üzleşdiyimiz hərbi uğursuzluqları aradan qaldırmaq, düşməne qarşı müstəqillik müqaviməti təşkil etmək, iqtisadi, siyasi, mənəvi və psixoloji cəhətdən ağır durumda olan bir ölkədə ordu quruculuğuna başlamaq kimi çətin

missiya dayanırdı. Başlıca vəzifələrdən biri də ölkə gəncləri arasında milli mübarizə əzmini, döyüş ruhunu, vətənpərvərlik hissini, özünə inamı bərpa etmək idi. Ümummilli lider Heydər Əliyev böyük siyasi səriştəyə, dünyagörüşünə malik rəhbər kimi bu reallığı düzgün dəyərləndirir, gənclərin könüllü hərbi səfərbərliyini təmin etmək üçün respublikada ideoloji-təbliğati işi gücləndirirdi.

Bu tədbirlərin ən mühümü və əhəmiyyətli ulu öndər Heydər Əliyevin xalqa 1993-cü il 2 noyabr tarixli müraciəti oldu. Kifayət qədər mürəkkəb vəziyyətdə Azərbaycan xalqına, o cümlədən ölkə gəncliyinə televiziya və radio ilə müraciət edən ümummilli lider cəbhə bölgəsində yaranmış vəziyyəti geniş şəkildə təhlil edərək, uğursuzluqların səbəblərini dəqiqliklə göstərdi. Ulu öndər Heydər Əliyev xalqa müraciətində ordunun siyasiləşdirilməsi hallarını qətiyyətlə pisləyir, bəzi qüvvələrin çirkin siyasi məqsədlər naminə silahlı qruplaşmalar yaratdığını, dövlətçiliyə və xalqa qəsd yolu tutduğunu təəssüflə qeyd edirdi. Ulu öndər Heydər Əliyev bütün bu uğursuzluqları, ağırlı məqamları göstərməklə yanaşı, ölkədə ümumi ab-havanın sağlamlaşdırılması, gənclərdə hərbi-vətənpərvərlik ovqatının gücləndirilməsi istiqamətində fəal iş aparırdı. Bu məqsədlə tez-tez cəbhə bölgəsinə gedərək gənc döyüşçülərlə görüşür, onların qayğı və problemləri ilə maraqlanırdı, eyni zamanda, onların arxa cəbhədəki ailə üzvləri ilə görüşlər təşkil edirdi. Ulu öndərin Azərbaycanın Milli Qəhrəmanlarının, habelə Vətənin azadlığı uğrunda canından keçmiş gənc döyüşçülərinin ailə üzvləri ilə 1993-cü il 27 dekabrda tarixi görüşünü də xüsusi xatırlatmaq lazımdır.

Ümummilli liderin 2 noyabr 1993-cü il tarixli müraciətindən sonra qəlbində Vətən sevgisi olan, respublikamızdan kənarında hərbi xidmət keçən peşəkar zabitlərin, habelə gənc kadrların Azərbaycana axını başlandı. Gənclər, eləcə də ayrı-ayrı təşkilat və müəssisələr ictimai müdafiə prosesinə fəal şəkildə qoşuldu, ordudan yayınma hallarının və cəbhədə geriləmələrin qarşısı alındı. 1994-cü ilin yazında Azərbaycan Silahlı Qüvvələri düşməne qarşı bir sıra uğurlu əməliyyatlar keçirdi. Hərbi uğursuzluqlarla üzleşdiyini görən təcavüzkar Ermənistan 1994-cü ilin mayında danışıqlar masası arxasında oturmağa, cəbhə bölgəsində atəşkəsi nəzərdə tutan "Bişkek protokolu"nu imzalamağa məcbur oldu. Beləliklə, cəbhə bölgəsində itkilərin qarşısı alındı və ölkənin hərtərəfli inkişafında yeni mərhələ yarandı.

Bu mərhələdən etibarən, respublikada nizami ordu quruculuğu sahəsində ciddi addımlar atıldı. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin kamiiyyət və keyfiyyət baxımından kompleksləşdirilməsi, peşəkarlıq səviyyəsinin yüksəldilməsi, maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi, hərbiçilərin sosial rifahının ildən-ilə yaxşılaşdırılması, ordu hissələrinin müasir texnika və avadanlıqlarla təchiz edilməsi, eləcə də bu sahədə beynəlxalq təcrübənin mənimsənilməsi dövlət siyasətinin mühüm qollarından birinə çevrildi.

Azərbaycan Ordusunun beynəlxalq əlaqələrinin gücləndirilməsi də ulu öndərin xüsusi diqqət mərkəzində idi. Ali Baş Komandan yaxşı bildirdi ki, milli ordunu modernləşdirmək üçün sovet herb sistemini dəyişib NATO standartlarını tətbiq etmək vacibdir. Şimali Atlantika Alyansının beynəlxalq münasibətlər sistemində yeri və rolunu nəzərə alan ulu öndər Heydər Əliyev respublikanın NATO-nun "Sülh naminə tərəfdaşlıq" (SNT) proqramına qoşulması barədə qətiyyətli qərar verdi - 1994-cü il mayın 4-də Brüsselde təşkilatın çərçivə sazışını imzaladı. 2001-ci il noyabrın 19-da Azərbaycan Respublikası NATO-nun Parlament Assambleyasına assosiativ üzv qəbul edildi.

Xüsusi vurğulamaq istərdim ki, ordu quruculuğunda son dərəcə strateji əhəmiyyətli məsələ olan hərbi təhsil və ixtisaslı gənc hərbi kadrların hazırlanması prosesi də ulu öndərin diqqət mərkəzində idi. Əsas 1971-ci ildə Nax-

çıvanski adına Hərbi Liseylə qoyulan hərbi təhsil müəssisələrimizin sayı ötən əsrin 90-cı illərinin sonuna doğru nüfuzu ali hərbi təhsil ocaqları hesabına genişləndirdi. İndiki Heydər Əliyev adına Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbi də o illərdə milli hərbi kadr hazırlığı prosesində yaxından iştirak edirdi. Hərbi məktəbdə zabıt kadrların hazırlanması prosesi 1997-ci ilin sentyabr ayına dek SSRİ-nin hərbi təhsil sistemində uyğun həyata keçirilirdi. 2001-ci ilin avqustunda ulu öndər Heydər Əliyevin fərmanına əsasən, bu hərbi təhsil ocağı "Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbi" adlandırıldı. 2001-2002-ci il məzunlarının buraxılış mərasimində ümummilli lider Heydər Əliyev şəxsən iştirak edərək, təhsildə və təlimdə fərqlənən gənc kursantlara diplom və zabıt paqonlarını təqdim etmişdi.

Ulu öndər hərbi təhsil sisteminin daha da inkişaf etdirilməsi məqsədilə 1999-cu il fevralın 20-də "Silahlı Qüvvələrin Hərbi Akademiyasının yaradılması haqqında" fərman imzaladı. Ümumilikdə, ulu öndər Heydər Əliyev 1993-2003-cü illərdə Silahlı Qüvvələrin kadrlarla təmin edən Hərbi Akademiyasının, Ali Hərbi Məktəbin, Naxçıvan Ali Hərbi Məktəbinin, Təlim və Tədris Mərkəzinin, Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbinin, Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbinin, Orta Hərbi Tibb Məktəbinin, Cəmişid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin və onun Naxçıvan filialının fəaliyyətinə dövlətin xüsusi diqqət və qayğısını təmin etmişdi.

Əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş milli ordu quruculuğu prosesi son 14 ildə böyük əzmlə davam etdirilir. Bunun nəticəsidir ki, hazırda respublikamızın NATO standartlarına cavab verən, şəxsi heyətinin döyüş hazırlığı yüksək olan peşəkar və modern ordusu var. Müstəqil respublikamızın son illərdə sosial-iqtisadi sahədə mühüm uğurlara imza atması, bütöçə vəsaitlərinin ilbəil yüksək təpmlə çoxalması ölkə rəhbərliyinə ordu quruculuğu sahəsində daha sistemli və ardıcıl tədbirlər həyata keçirməyə imkan vermişdir. Xatırlatmaq yerinə düşər ki, 2003-2017-ci illərdə Azərbaycan Ordusuna ayrılan xərclər təxminən 20 dəfəyədək artmışdır. Əgər 2003-cü ildə hərbi xərclərə dövlət büdcəsindən 160 milyon manat ayrılmışdısa, 2017-ci ildə bu rəqəm 3 milyard manata çatmışdır.

Bütün bunlar ordu hissələrinin müasir texnika, silah-sursat, əşya və qida təminatının əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmasına, eyni zamanda, gənc əsgər və zabitlərin sosial müdafiəsi tədbirlərinin genişləndirilməsinə imkan yaratmışdır. Azərbaycan Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev bununla bağlı demişdir: "Azərbaycanda ordu quruculuğu işlərinə də çox böyük diqqət veririk. Son illərdə bu istiqamətdə çox böyük nailiyyətlər əldə edilmişdir. Bizim artıq peşəkar ordumuz var. Ordunun döyüş qabiliyyəti çox yüksəkdir. Ordumuzun maddi-texniki bazası son illər ərzində yüksək dərəcədə gücləndirilmişdir. Heç kim bu gün Azərbaycana döyüş meydanında öz iradəsini diklə edə bilməz. Biz qısa müddət ərzində güclü və böyük perspektivi olan müdafiə sənayesini yaratmışıq və ilkin istehsalatdan artıq böyük istehsalata başlamışıq. Bu gün Azərbaycan müdafiə sənayesinin istehsal etdiyi avadanlıq beynəlxalq sergilərdə nümayiş etdirilir və yüksək qiymət alır".

Ümumiyyətlə, Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin ilk gündən Ermənistan-Azərbaycan, Dağılıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı müəyyənləşdirdiyi siyasi strategiya güclü və müstəqillik ordunun yaradılmasına xidmət edir. Dövlət başçısının ayrı-ayrı hərbi hissələrdəki vəziyyətlə, gənc əsgər və zabitlərin problemləri, qayğıları ilə maraqlanması, hərbi təhsil sisteminin müasirləşməsinə və hərbi biliklərin tədrisinin yüksəlməsinə böyük diqqət yetirməsi nəticəsində Azərbaycan Ordusu ildən-ilə güclənir.

Cənab İlham Əliyevin mütəmzəm olaraq hərbi geyimdə düşmənlə üz bəzəyən mövqelərə getməsi, gənc hərbiçilərlə səmimi görüşməsi və söhbətləşməsi özündə olduqca ciddi psixoloji-siyasi çəlişləri ehtiva edir. Bu, əslində, Azərbaycanın beynəlxalq hüquq normalarına söykənərək ən qısa müddətdə öz torpaqlarını işğaldan azad etmək, ərazi bütövlüyünü və suverenliyini təmin etmək əzmindədir. Və ən əsası, Ermənistanın havadarlarının hansı mövqə tutmasından, dolaylı təhdidlərindən asılı olmayaraq, Azərbaycan iqtidar xalqının və qüdrətli Ordusunun köməyi ilə bu addımı atmağa qadirdir.

Dövlət başçısı İlham Əliyev Təhlükəsizlik Şurasının iclasında bununla bağlı demişdir: "Bir daha demək istəyirəm ki, biz məsələni sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Ancaq həll etmək istəyirik. Biz bundan sonra da sonu belli olmayan prosesdə sadəcə olaraq görünməli naminə iştirak etmək fikrində deyilik. Bunu vəsaitçilərə də deməmiş, bunu Ermənistan tərəfi də bilir. Ona görə də məsələnin sülh yolu ilə həlli üçün Ermənistan işğal edilmiş torpaqlardan çıxmalıdır. Bunun başqa yolu yoxdur. Əgər Ermənistan rəhbərliyi öz xalqının gələcəyini düşünürsə, bu addımı atmalıdır".

Şübhəsiz, heç bir danışıq prosesi müddətsiz, nəticəsiz ola bilməz. Hər bir danışıqlar prosesində qarşılıqlı güzəştlər də beynəlxalq hüquqla müəyyən olunur. Təcavüzkarla təcavüzə məruz qalan dövlətdən eyni dərəcədə güzəşt tələb etmək isə beynəlxalq hüquq normalarını ayaq altına atmaqdır. Həmsədlərin indiyə qədər münaqişə tərəflərinə "Gedin dil tapın, istənilən razılaşmanı qəbul edəcəyik" təklifi Azərbaycanı açıq-aşkar hərbi yola məcbur etmektir.

Bir məqamı da xüsusi vurğulamalıyıq ki, hazırda cəmiyyətdə Azərbaycan Ordusuna böyük güvən və ictimai inam mövcuddur. Eyni zamanda, rəşadətli ordumuz dövlətin və xalqın dəstəyini yaxından hiss edərək mənəvi-psixoloji cəhətdən daha da möhkəmlənir. Müxtəlif dövlət qurumları, ictimai təşkilatlar, biznes strukturları, KİV orduya həssas münasibət və diqqət göstərməyi mənəvi borc hesab edirlər.

Dövlət başçısı İlham Əliyevin 7 may 2014-cü il tarixli "Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondunun təsis edilməsi haqqında" sərəncamı əsasında yaradılmış Bilik Fondu da son 3 ildə bu istiqamətdə sistemli və ardıcıl iş aparır. Əsas vəzifəsi Azərbaycan Respublikası əhalisinin elmi-texniki, siyasi-ictimai, sosial-iqtisadi, ekoloji və humanitar biliklərinin artırılmasına xidmət edən, qloballaşma şəraitində cərayan edən prosesləri təhlil etmək bacarığı aşılayan, azərbaycanlılıq məfkuresinin mahiyyətini və milli-mənəvi, dini dəyərləri təbliğ edən, Azərbaycan Respublikasının daxili və xarici siyasətinin mahiyyətini ictimaiyyətə çatdırmaqdan ibarət olan Bilik Fondu dövlətimizin ordu quruculuğu sahəsində gördüyü işlərlə bağlı maarifləndirici tədbirlər həyata keçirir. Bu baxımdan fondun hərbi hissələrdə keçirdiyi müxtəlif xarakterli görüşlərin, tədbirlərin böyük psixoloji-mənəvi əhəmiyyəti var.

Əsas vəzifəsi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondunun gənclərin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunması istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlərdən biri də "Vətən sənə oğul desən" adlı layihədir. Fondun əməkdaşları layihə çərçivəsində ölkənin əksər hərbi hissələrində, hospitalarda, şəhid məzarlıqlarında olmuş, görüşlər, mühazirələr, tədbirlər, ziyarətlər təşkil etmişlər. Eyni zamanda, fondun əməkdaşları və burada təcrübə keçən tələbələr Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü ilə əlaqədar Silahlı Qüvvələrin Hərbi Hospitalında müalicə alan əsgər və zabitlərimizə baş çəkmiş, onlara kitablar hədiyyə etmişlər.

Fondla jurnalist Aida Eyvazlının aprel şəhidlərindən bahs edən "Qalibiyyət - şahidlər və şəhidlər" kitabının I cildinin təqdimatı keçirilmiş, tədbirdə şəhid pilotların hamkarları, ailə üzvləri, ictimaiyyət nümayəndələri iştirak etmişlər. Həmçinin tədqiqatçı Yaquət Bahadırqızınn şəhid pilot Əbübkərdən bahs edən "Hay ver mənə, cənab leytenant" kitabının təqdimatını Bilik Fondu təşkil etmişdir.

Bakı şəhəri 226 sayılı məktəbdə keçirilən "Əsgər məktub" layihəsində iştirak edən fondun nümayəndələri sonradan şagirdlərin yazdıqları məktublara Beyləqandakı "N" sayılı hərbi hissədə xidmət edən əsgərlərə çatdırmışdır. Eyni xarakterli daha bir tədbir Horadiz şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbdə də təşkil edilmişdir. "Vətənin keşiyində duranlara məktub" adlı müsbətiyyətin qalibləri milli ordunun əsgərləri ilə görüşmüş, yazdıqları məktublara onlara təqdim etmişlər.

Fondun Tovuz rayonunda yerləşən N sayılı hərbi hissədə keçirdiyi "İnformasiya təhlükəsizliyi və dövlət sirrinin yayılmasının qarşısının alınması" mövzusunda mühazirələr də son dərəcə əhəmiyyətli olmuşdur. Bundan başqa, fond Tərtər rayonunda yerləşən N sayılı hərbi hissənin əsgərlərinə "Akademik kitab"la birlikdə 100 ədəd kitab hədiyyə etmişdir.

Sonda xüsusi vurğulamaq istərdik ki, Azərbaycan Prezidentinin ordu quruculuğuna daim diqqət mərkəzində saxlaması, bu sahəyə göstərilən qayğıni gündən-günə artırması, ilk növbədə, işğal olunmuş torpaqlarımızı düşməndən təmizləmək, ölkənin ərazi bütövlüyünü bərpa etmək, qaçqın və məcburi köçkünləri öz doğma yurdlarına qaytarmaq niyyəti daşıyır. Bütün bunlar isə gənc əsgər və zabitlərimizin üzünə çox ciddi məsuliyyət qoyur. Dövlətin hərtərəfli qayğısı ilə əhatə olunan hərbi qulluqçularımız üçün bu gün öz çiyinlərinə düşən vəzifələrin öhdəsindən layiqincə gəlmək, dövlətin və xalqın etimadını doğrultmaq, ilk növbədə, şəraf məsələsidir. Əminliklə deyə bilirik ki, bu günlərdə yaranmasının 99-cu ildönümünü qeyd edən Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bu şərəfli vəzifəni layiqincə yerinə yetirəcəkdir.

İsaxan VƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondunun aparat rəhbəri, hüquq elmləri doktoru, professor